



## LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius,  
tel. 8 626 22252, el. p. info@am.lt, <https://am.lrv.lt>.  
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

---

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

### **DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO IR KARTU TEIKIAMŲ ĮSTATYMŲ PAKEITIMO PROJEKTŲ TEIKIMO**

Aplinkos ministerija parengė ir pakartotinai teikia Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 12, 15, 122 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 12<sup>1</sup>, 12<sup>2</sup>, 12<sup>3</sup>, 12<sup>4</sup>, 12<sup>5</sup> straipsniais įstatymo, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo I-733 21 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo Nr. VIII-498 4 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos laukinių augalų ir grybų įstatymo Nr. VIII-1226 4 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo Nr. VIII-499 5, 6, 9, 21 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymo Nr. IX-533 2, 8 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo Nr. I-1120 4 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. XII-1869 305 straipsnio pakeitimo įstatymo projektus (toliau – Projektai).

#### **Sprendžiama problema**

Biologinės įvairovės spartus nykimas Lietuvoje ir pasaulyje privertė šalis imtis priemonių biologinės įvairovės nykimui stabdyti. Lietuva, kaip ir kitos Europos Sąjungos valstybės narės, pritarė, kad būtų įgyvendinti ambicingi Europos žaliojo kurso ir Europos Sąjungos biologinės įvairovės strategijos iki 2030 metų tikslai, kuriais siekiama sumažinti poveikį klimato kaitai ir sustabdyti biologinės įvairovės nykimą. Europos Sąjungos biologinės įvairovės strategijos iki 2030 metų tikslai – iki 2030 m. Europos Sąjungos saugomų teritorijų tinklą padidinti iki 30 proc. sausumos teritorijos, 10 proc. visų saugomų teritorijų nustatyti kaip griežtai saugomas, pagerinti ne mažiau kaip 30 proc. saugomų rūšių ir buveinių, kurių apsaugos būklė šiuo metu nepalanki, būklę, atkurti pažeistas ekosistemas. Įgyvendinant šiuos strategijos tikslus, artimiausią dešimtmetį daugiausia dėmesio reikės skirti biologinės įvairovės išsaugojimui – rūšių ir buveinių geros apsaugos būklės išlaikymui, pagerinimui ir atkūrimui, ekosistemų atkūrimui, stebėsenos sistemos stiprinimui.

Europos Komisijos parengtame komunikate Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl 2030 m. Europos Sąjungos biologinės įvairovės strategijos „Gamtos gražinimas į savo gyvenimą“ (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>) pripažįstama biologinės įvairovės nauda žmogaus gyvenimui, fizinei ir psichinei sveikatai, ypač COVID 19 pandemijos kontekste, ekonomikai, maisto saugai, nurodama, kad šiuo metu gamta patiria ypatingą krizę: per

paskutinius 40 metų laukinių rūšių populiacija sumažėjo 60 proc. pasauliniu lygiu; 1 milijonui rūšių gresia išnykimas; Europos Sąjungoje tik 16 proc. Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir 23 proc. saugomų rūšių yra geros būklės. Komunikate nurodoma, kad 40 trln. Eur pasaulinio BVP tiesiogiai priklauso nuo gamtos ir jos teikiamų paslaugų. Skaičiuojama, kad nuo 1997 iki 2011 m. per metus prarasta 3,5–18,5 trln. Eur vertės ekosisteminių paslaugų; 5,5–10,5 trln. Eur – dėl žemės blogėjimo. Biologinės įvairovės strategija siekiama, kad Europos biologinė įvairovė iki 2030 m. pradėtų atsigauti, kovoti su pagrindiniais biologinės įvairovės nykimo veiksniais, pvz., netaisus sausumos ir jūros naudojimas, gamtos išteklių pereikvojimas, tarša ir invazinės rūšys, klimato kaita.

Šiuo metu Lietuvoje nėra privačių saugomų vietovių, ilgai užtrunka apsaugos sutarčių sudarymas, trūksta aiškesnės žemės savininkų informavimo tvarkos, žemės savininkų lūkesčių netenkina galiojanti kompensavimo už saugomose teritorijose nustatytus veiklos apribojimus tvarka (nustatyta, kad teisė į kompensaciją nutrūksta, jeigu pasikeičia žemės sklypo savininkas arba kasmetinės kompensacijos nemokamos, kai skaičiavimuose naudojama vidutinė metinė ilgalaikių palūkanų, mokamų komerciniuose bankuose už nefinansinių institucijų indėlius, norma sumažėja priartėdama prie 0 reikšmės arba tampa neigiama), būtina stiprinti gamtos apsaugos politikos įgyvendinimo funkcijas vykdančią instituciją – Valstybinę saugomų teritorijų tarnybą prie Aplinkos ministerijos suteikiant jai įgaliojimus užtikrinti biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsaugą, ekosistemų atkūrimo priemonių rengimą ir įgyvendinimą Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Nors gamtinio karkaso sistema įteisinta nacionaliniuose teisės aktuose, tačiau išsamaus šios sistemos reglamentavimo trūksta pagrindiniame, skėtiniame aplinkos apsaugą reglamentuojančiame Aplinkos apsaugos įstatyme. Jame turėtų būti numatytos pagrindinės gamtinio karkaso formavimo ir veiklos reguliavimo kryptys, įgyvendinimo tvarka reglamentuota įgyvendinamuosiuose teisės aktuose.

Nuostatų, skirtų žaliosios infrastruktūros koncepcijai, nėra nė viename nacionaliniame teisės akte.

**Tikslas** – sudaryti sąlygas atsirasti privačioms saugomoms vietovėms, pagreitinti apsaugos sutarčių su žemės savininkais ar valdytojais sudarymą, pagerinti žemės savininkų informavimo, kompensavimo tvarkas, Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos suteikti įgaliojimus užtikrinti biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsaugą, rengti ir įgyvendinti ekosistemoms atkurti skirtas priemones, planuoti ir vykdyti kitus veiksmus, reikalingus įgyvendinti gamtos apsaugos politiką Lietuvos Respublikos teritorijoje, išsamiai reglamentuoti gamtinio karkaso sistemos formavimo principus, nacionaliniuose teisės aktuose įteisinti žaliosios infrastruktūros kūrimo esmines nuostatas.

### **Sprendimo priemonės**

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 pakeitimo įstatymo projektu (toliau – STĮ projektas):

- siekiama, kad greičiau būtų sudaromos apsaugos sutartys su žemės savininkais ir valdytojais atsisakant išankstinės apsunkinančios ir pailginančios apsaugos sutarčių sudarymo procesą sąlygos – gamtotvarkos plano parengimo;

- sudaryti galimybes atsirasti privačioms saugomoms vietovėms, taip saugomų teritorijų sistemą papildyti nauju saugomų teritorijų tipu – privačia saugoma vietove, kuri nustatoma žemės savininko apsisprendimu sudarant apsaugos sutartį su Vyriausybės įgaliota institucija. Tokių saugomų teritorijų atsiradimas leistų lanksčiau užtikrinti saugomų vertybių apsaugą ir žemės savininkams aktyviai dalyvauti išsaugant šias vertybes;

- patikslinti žemės savininkų informavimo ir kompensavimo už veiklos apribojimus saugomose teritorijose tvarką;

- numatyti laisvesnį kai kurių gamtinių teritorijų lankymą;
- Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos suteikti daugiau įgaliojimų siekiant užtikrinti biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsaugą, rengiant ir įgyvendinant ekosistemų atkūrimo priemones Lietuvos Respublikos teritorijoje, perduoti Trakų istorinio nacionalinio parko steigėjo funkcijas.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 12, 15, 122 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 12<sup>1</sup>, 12<sup>2</sup>, 12<sup>3</sup>, 12<sup>4</sup>, 12<sup>5</sup> straipsniais įstatymo projektu (toliau – AAĮ projektas):

- siekiama pagrindiniame aplinkosaugos srities įstatyme įtvirtinti, gamtinio karkaso sistemos formavimo, jos kokybės palaikymo principines nuostatas;

- siekiama įteisinti žaliosios infrastruktūros sąvoką, paaiškinti jos ryšį su gamtinio karkaso sistema, pateikti jos esmines funkcijas ir tikslus.

Siekiant Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos suteikti daugiau įgaliojimų užtikrinant biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsaugą, numatant ekosistemų atkūrimo priemones ir jas įgyvendinant Lietuvos Respublikos teritorijoje, perduoti Trakų istorinio nacionalinio parko steigėjo funkcijas, kartu teikiami Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo I-733 21 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo Nr. VIII-498 4 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos laukinių augalų ir grybų įstatymo Nr. VIII-1226 4 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo Nr. VIII-499 5, 6, 9, 21 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projektai.

Siekiant teisinio aiškumo ir norint suderinti su keičiamo STĮ projekto nuostatomis, kartu teikiami Lietuvos Respublikos augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymo Nr. IX-533 2, 8 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo Nr. I-1120 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. XII-1869 305 straipsnio pakeitimo įstatymo projektai.

Privačių saugomų vietovių nustatymas, greitesnis apsaugos sutarčių sudarymas padėtų plėsti saugomų teritorijų plotą, griežtai saugomų teritorijų plotą, pagerinti ar išsaugoti Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir saugomų rūšių būklę. Šie teisės aktų pakeitimai prisidės prie 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, nustatyto 6 tikslo „Užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui“, 6.7 uždavinio „Išsaugoti ir atkurti biologinę įvairovę, ekosistemų, jų paslaugų kokybę bei kraštovaizdžio savitumą ir užtikrinti darnų gamtos išteklių naudojimą“ rodiklių<sup>1</sup> pasiekimo. Šių rodiklių stebėseną atliks Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba.

Konkretūs Įstatymų projektuose siūlomi teisinio reguliavimo pakeitimai įrašyti Įstatymų projektų aiškinamajame rašte.

### **Nauda**

Bus sudarytos galimybės didėti saugomų teritorijų plotui nustatant privačias saugomas teritorijas, taip žemės savininkams sudarant geresnes sąlygas padėti išsaugoti gamtos vertybes. Sustiprinus ir suteikus daugiau įgaliojimų Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos, atsakingai už saugomų vertybių išsaugojimą ir atkūrimą visoje Lietuvoje, nustačius

<sup>1</sup> (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5?jfwid=32wf90sn>).

gamtinio karkaso sistemos formavimo principus, šie veiksmai leis geriau saugoti biologinę įvairovę, natūralias buveines ir saugomas rūšis, pagerinti jų apsaugos būklę. Įteisinus žaliosios infrastruktūros kūrimo esmines nuostatas, būtų skatinama ekologinės būklės gerinimo klausimus urbanizuotose teritorijose spręsti diegiant gamtos procesais pagrįstus sprendimus, kurie teiktų visokeriopą naudą: padėtų palaikyti biologinę įvairovę ir ją gausinti, gerinti žmonių gyvenamosios aplinkos kokybę, prisitaikyti prie klimato kaitos padarinių, plėtoti kitas ekosistemines paslaugas.

### **Įgyvendinimo kaštai**

STĮ projekte nenustatoma naujų veiklos apribojimų, dėl kurių reikėtų mokėti kompensacijas žemės savininkams. Bet lėšų reikės kompensacijoms už veiklos apribojimus ankstesniais sprendimais įsteigtose saugomose teritorijose, nes galimybė gauti kompensaciją atsiranda dabar (saugomos teritorijos steigimo metu miškas nebuvo brandus, pasiekė brandą dabar ir galėtų būti kertamas, todėl atsiranda teisė į kompensaciją), taip pat reikės lėšų privačioms saugomoms teritorijoms. Prognozuojama, kad 2024 m. ir 2025 m. šioms kompensacijoms reikės apie 3 mln. eurų. Suma apskaičiuota įvertinus 2022 m. išmokėtas kompensacijas (už 2022 m. išmokėta 498,6 tūkst. Eur), prašymų išmokėti kompensacijas skaičių ir vidutinės medienos rinkos kainas.

Siekiant išsaugoti natūralias gamtines buveines ir saugomų rūšių buveines, skatinant privačios žemės savininkus dalyvauti išsaugant šias gamtines vertybes, ketinama išpirkti didžiausią gamtinę vertę turinčius privačius miškus (iki 2025 m. planuojama išpirkti apie 75 ha) ir sudaryti apsaugos sutartis norint išsaugoti apie 311 ha vertingų miškų. Šioms priemonėms vykdyti bus naudojamos 2022–2030 metų plėtros programos pažangos priemonės lėšos. Pagal 2022–2030 metų plėtros programos pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-01 „Išsaugoti biologinę įvairovę“ aprašą numatytoms priemonėms įgyvendinti planuojama 2023–2025 m. iš valstybės biudžeto skirti 4,5 mln. Eur. Žemės sklypai išpirkimui ar apsaugos sutartims sudaryti atrenkami pagal pažangos priemonės „Išsaugoti biologinę įvairovę“ apraše patvirtintus kriterijus.

2. Preliminariai įvertinta, kad Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos ir saugomų teritorijų direktijoms kokybiškai atlikti naujas funkcijas reikės 32 naujų pareigybių ir papildomai skirti 960 tūkst. Eur kasmet išlaikyti šias pareigybes (Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos pateikti duomenys). Šios papildomos funkcijos, pavedamos saugomų teritorijų sistemos institucijoms, iš esmės susijusios su Lietuvos įsipareigojimais įgyvendinti Europos žaliojo kurso ir Europos Sąjungos biologinės įvairovės strategijos iki 2030 metų tikslus, kuriais siekiama sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, padidinti saugomų teritorijų plotą, atkurti ir užtikrinti saugomų rūšių ir buveinių gerą būklę. Be to, siekiant iš esmės išspręsti institucijos, atsakingos už biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsaugos politikos įgyvendinimą šalyje paskyrimo klausimą, planuojama Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos ir saugomų teritorijų direktijoms pavesti vykdyti platesnes politikos įgyvendinimo funkcijas: gamtinių buveinių apsauga; saugomų ir invazinių rūšių veiksmų planų rengimas ir įgyvendinimas; mokslinių taikomųjų tyrimų ir stebėsenos organizavimas; informacijos kaupimas, sisteminimas, teikimas visuomenei, Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos ir tarptautinėms institucijoms ir organizacijoms; ekosistemų atkūrimo priemonių rengimas ir įgyvendinimas.

Įgyvendinant AAĮ projekto pakeitimus, reikės lėšų miestų žalinimo planams rengti ir įgyvendinti. Rengti miestų žalinimo planus planuojama įgyvendinant Europos Sąjungos biologinės įvairovės strategijos iki 2030 m. nuostatas, todėl miestų žalinimo planų rengimą ir jų įgyvendinimą planuojama finansuoti iš Europos Sąjungos fondų. Pažymėtina, kad 2022–2030 metų Regionų plėtros programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 713 „Dėl 2022–2030 metų regionų plėtros programos patvirtinimo“ numatyta priemonė 02-001-06-08 (RE) „Plėtoti žaliąją infrastruktūrą urbanizuotoje aplinkoje“, kuri apima miestų žalinimo planų

rengimą ir jų įgyvendinimą. Numatytas preliminarus lėšų šiai priemonei poreikis – 38 823,5 tūkst. eurų, iš jų 33 000,0 tūkst. eurų – Europos Sąjungos lėšos.

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Projektuose vartojamos sąvokos derinamos su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

Įstatymų projektai įgyvendina Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, priemonę 6.4.3 „Siekiant apsaugoti natūralias buveines, saugomas rūšis ir jų buveines, vandens telkinius ir jų pakrantes nuo sunaikinimo vykdant ūkinę veiklą, įstatymais įtvirtinti tokių veiklų draudimus bei kompensacijas žemės savininkams, taip pat numatyti laisvesnį kai kurių gamtinių teritorijų lankymą ir privačiomis saugojimo iniciatyvomis paremtų saugomų teritorijų nustatymą“, neprieštaruoja strateginiams planavimo dokumentams.

STĮ projektu perkeliama ir įgyvendinama šie Europos Sąjungos teisės aktai:

1) 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva [92/43/EEB](#) dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos;

2) 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva [2009/147/EB](#) dėl laukinių paukščių apsaugos.

Notifikuota Europos Komisijai bus per 1 mėnesį priėmus STĮ įstatymo projektą Seime.

Priėmus įstatymų projektus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Aplinkos ministerija, Kultūros ministerija turės parengti ir patvirtinti įstatymo projektams įgyvendinti būtinus teisės aktus.

Projektai derinti juos paskelbus Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje ([TAIS Nr. 22-16197](#)), taip informuojant visuomenę ir suinteresuotas institucijas apie privačių saugomų vietovių nustatymo galimybes ir reikalavimus, žemės savininkų informavimo, kompensavimo tvarkos pasikeitimus ir pan. Atsižvelgiant į tai, kad veiklos apribojimais Projektuose nenustatomi, kitų konsultavimosi su visuomene būdų nenumatyta.

Projektai teikti derinti Teisingumo ministerijai, Energetikos ministerijai, Žemės ūkio ministerijai, Kultūros ministerijai, Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Finansų ministerijai, Susisiekimo ministerijai, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Krašto apsaugos ministerijai, Lietuvos savivaldybių asociacijai, Specialiųjų tyrimų tarnybai, Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos, Valstybinei miškų tarnybai, Valstybinių miškų urėdijai, Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos.

Krašto apsaugos ministerija, Specialiųjų tyrimų tarnyba Projektus derino be pastabų. Energetikos ministerija ir Valstybinių miškų tarnyba išvadų dėl Projektų nepateikė.

Projektams pastabas pateikė Gamtos tyrimų centras, Lietuvos Respublikos valstybinė kultūros paveldo komisija, Trakų istorinio nacionalinio parko direkcija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, nevyriausybinių organizacijos – Aplinkosaugos koalicija, Baltijos aplinkos forumas, Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacija, Prigimtinės kultūros institutas, Sengirės fondas, Miškų senjorų klubas „Giriūnai“, privatūs asmenys.

Į Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Gamtos tyrimų centro, Miškų senjorų klubo „Giriūnai“, privačių asmenų, Prigimtinės kultūros instituto pastabas atsižvelgta. Pastabas su Ekonomikos ir inovacijų ministerija aptartos darbo tvarka ir STĮ projektas patikslintas.

Į dalį Teisingumo ministerijos, Kultūros ministerijos, Finansų ministerijos, Žemės ūkio ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Susisiekimo ministerijos, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Baltijos aplinkos forumo, VĮ

Valstybinių miškų urėdijos, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos, Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos pastabas ir pasiūlymus atsižvelgta, Projektai pakoreguoti. Dalis pastabų aptartos su išvadų rengėjais darbo tvarka, dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta, parengta derinimo pažyma. Dėl kitų institucijų ir organizacijų pateiktų pastabų, į kurias neatsižvelgta, parengta derinimo pažymas.

Su Aplinkosaugos koalicija, „Sengirės fondu“, Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacija suorganizuoti pasitarimai pastaboms aptarti, Projektai pakoreguoti, dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta, parengta derinimo pažyma.

Projektai aptarti 2023 m. balandžio 25 d Vyriausybės tarpinstituciniame pasitarime.

Papildomai įvertintos Teisingumo ministerijos pateiktos pastabos, į jas atsižvelgta ir projektai patikslinti.

Į Vidaus reikalų ministerijos pateiktas raštu pastabas, kurios aptartos darbo tvarka, atsižvelgta ir STĮ projektas patikslintas.

Į daugelį Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2023 m. balandžio 24 d. išvadoje Nr. NV-949 pateiktų pastabų atsižvelgta, dėl likusių teikiame papildomą informaciją ir paaiškinimus:

*STĮ naujos redakcijos 9 straipsnio 3 dalies 5 punkte numatyta teisė statyti naujus sodybos pastatus ir inžinerinius statinius, tačiau toliau šiame punkte minimi tik pastatai, todėl atitinkamai tikslintina šio punkto nuostata. Ši pastaba taikytina ir STĮ naujos redakcijos 14 straipsnio 3 dalies 5 punkto nuostatai.*

STĮ projekto 9 straipsnio 3 dalies 5 punkte ir 14 straipsnio 3 dalies 5 punkte reglamentuojamas naujų sodybos pastatų ir inžinerinių statinių statyba *buvusios sodybos vietoje*, laikantis etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįstų reikalavimų; nustatomi reikalavimai sodybos pastatams ir jiems taikomi reikalavimai. Inžineriniams statiniams reikalavimai nenustatomi, nes daugeliu atvejų buvusių sodybų vietose dabar naudojamų inžinerinių statinių nebuvo, ir jie statomi pagal poreikį ir laikantis jiems teisės aktais nustatytų reikalavimų.

*STĮ naujos redakcijos 22 straipsnio 7 dalyje turėtų būti teikiama nuoroda į keičiamo įstatymo 10 straipsnio 1 dalies visus punktus (papunkčių ši dalis neturi) arba tik į 1 dalį, neminint jos punktų.*

STĮ projekto 22 straipsnio 7 dalyje duodama nuoroda į 10 straipsnio 1 dalies 1–3 punktus, nes vadovaujantis šiais punktais bus sudaromas ir Vyriausybės įgaliotos institucijos tvirtinamas prioritetinių potencialių privačių saugomų vietovių sąrašas. Neįtraukiami visi punktai, nes privačios saugomos vietovės gali būti nustatomos ir kitose žemės sklypuose siekiant 10 straipsnio 1 dalyje išvardintų tikslų, bet tik vadovaujantis prioritetinių potencialių privačių vietovių sąrašu valstybė įsipareigoja žemės savininkams, kurių žemės sklypai pateks į šį sąrašą, išmokėti kompensacijas. Už kitas privačias saugomas vietas kompensacijos nebus mokamos.

*Siūlytina įvertinti galimybę STĮ naujoje redakcijoje ir LGĮ projekte vietoje sąvokos „kontrolė“ vartoti Viešojo administravimo įstatyme vartojamą sąvoką „priežiūra“*

Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 3 straipsnio 18 dalis nustato, kad aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdanči institucija i atlieka valstybinę saugomų teritorijų kontrolę aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo srityje. Kadangi saugomų teritorijų kontrolė yra sudedamoji aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės dalis, keisti į Viešojo administravimo įstatyme vartojamą „priežiūra“ būtų netikslinga.

*Siūlytina įvertinti, ar SGAGRĮ projekto 6 straipsnio 2 dalyje nereikėtų reglamentuoti ir iki SGAGRĮ projekte siūlomų pakeitimų įsigaliojimo patvirtintų saugomų rūšių apsaugos planų koregavimo atveju.*

Saugomų rūšių apsaugos planai nėra teritorijų planavimo dokumentai, todėl jie nekoreguojami. Šie planai keičiami vadovaujantis Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijomis, patvirtintomis teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298 „Dėl Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo“. Atsižvelgiant į tai, kad įstatymo projektu siūloma keisti saugomų rūšių apsaugos planus tvirtinantį subjektą, netikslinga numatyti išimtį keičiamus saugomų rūšių apsaugos planus tvirtinti juos patvirtinusiame subjektui, nes praktikoje gali susiklostyti situacija, kai planai bus nuolat keičiami to paties subjekto, o įstatymo nuostata bus neveiksminga.

Į Susisiekimo ministerijos pakartotinai pateiktas pastabas atsižvelgta iš dalies. 2 pasiūlymas priimtas ir projektas patikslintas. Dėl 1 pasiūlymo teikiame paaiškiname:

*Papildyti saugomų teritorijų įstatymo 25 straipsnį 18 nauja dalimi*

*„18. Aplinkosauginiai reikalavimai bei jų ribojimų dydis, kai veiklos vykdomos vidaus vandens keliuose, įplaukose ir uostuose ir prieplaukas, taip pat jų akvatorijose, kai jie patenka į „Natura 2000“ tinklą, konkretizuojami Lietuvos Respublikos aplinkos ministro tvirtinamuose Aplinkosauginiuose reikalavimuose paviršinių vandens telkinių dugno valymo ir gilinimo darbams vykdyti vidaus vandens keliuose, uostuose ir prieplaukose, numatant atitinkamas išimtis bendriesiems aukščiau išdėstytiems reikalavimams, kai vykdomos veiklos saugios laivybos bei projektinių matmenų užtikrinimo tikslu.“*

STĮ projekto 25 straipsniu perkeliama 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos [92/43/EEB](#) dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos nuostatos. Direktyva nenumato išimčių, kad „Natura 2000“ teritorijoms, kuriose yra vidaus vandens kelių, būtų netaikoma pareiga nustatyti apsaugos tikslus. Pagal direktyvos nuostatas apsaugos tikslų nustatymas yra nacionalinė valstybių narių kompetencija, todėl atsižvelgiant į teritorijos specifika apsaugos tikslai gali būti labiau ambicingi dėl buveinių ir rūšių apsaugos arba subalansuotai atsižvelgti į vidaus vandens kelių priežiūros reikmes. Atsižvelgiant į tai, klausimai dėl apsaugos tikslų galimo sušvelninimo turi būti nagrinėjami ne keičiant įstatymo, perkeliančio direktyvą, tekstą, bet rengiant ir tvirtinant konkrečios teritorijos apsaugos tikslus. Vandens įstatymas suteikia įgaliojimus aplinkos ministrui nustatyti aplinkosauginius reikalavimus paviršinių vandens telkinių dugno valymo ir gilinimo darbams, todėl pakartotinis įgaliojimų suteikimas aplinkos ministrui nereikalingas.

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2023 m. balandžio 24 d. išvadoje Nr. NV-949 pateiktos 1 pastabos ir Vidaus reikalų ministerijos žodžiu išsakytos pastabos dėl STĮ projekte minimų konkrečių institucijų funkcijų reglamentavimo 2023 m. gegužės 5 d. surengtas Vidaus reikalų ministerijos, Vyriausybės kanceliarijos ir Aplinkos ministerijos atstovų pasitarimas.

Projektai 2023 m. gegužės 9 d. pakartotinai aptarti Vyriausybės tarpinstituciniame pasitarime. Pasitarime keltiems klausimams, teikiame šiuos paaiškinimus:

STĮ projektas neįpareigoja plėsti „Natura 2000“ tinklo teritorijų. STĮ projektas reglamentuoja „Natura 2000“ tinklo sudarymą, tačiau nenurodo siektinų saugomų teritorijų plotų ar kitų reikšmių. Šis įstatymo projektas nenumato naujų apribojimų, dėl kurių reiktų mokėti kompensacijas esamose saugomose teritorijose turintiems turto savininkams.

„Natura 2000“ tinklo teritorijų plėtra vykdoma įgyvendinant 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvą [92/43/EEB](#) dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyvą) ir šalinant ES teisės pažeidimo procedūras dėl netinkamo jos vykdymo. Tikslus „Natura 2000“ tinklo plėtros mastas ir išlaidų dydis nežinomi, nes tai derybų su Europos Komisija objektas; paskutiniu metu šalinant nustatytus trūkumus, nemažai teritorijų jau įtraukta į šį tinklą ir Lietuva tikisi, kad „Natura 2000“ tinklą baigė formuoti, todėl šio tinklo plotas labai nebesikeis. Atkreipiame dėmesį, kad „Natura 2000“ tinklo plėtros stabdymas kainuotų daug brangiau, nes Europos Komisija dėl

netinkamai įsteigtų saugomų teritorijų jau buvo sustabdžiusi kelis jos finansuojamus infrastuktūros projektus už daugiau kaip 100 mln. Eur.

Dėl saugomų teritorijų plėtros paminėtina, kad Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos pajėgumai plėsti teritorijas ir užtikrinti tinkamą apsaugą yra riboti. Skaičiuojame, kad su esamais ištekliais plėsdami teritorijas ir mokėdami kompensacijas dėl tokios plėtros negalėtume per metus panaudoti daugiau kaip 3 mln. Eur.

Aplinkos ministerija š. m. gegužės 12 d. surengė pasitarimą su Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Lietuvos miškų ūkio rūmų, aplinkosauginių nevyriausybinių organizacijų ir saugomų teritorijų sistemos darbuotojais aptarti jų teiktų pastabų STĮ projektui. Iš organizacijų atstovų, kurie per TAP reikalavo papildomai aptarti STĮ teiktas pastabas, dalyvavo tik Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovai, bet nepasisakė. Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos, Lietuvos miškų ūkio rūmų atstovai prieš pat susitikimą informavo, kad nedalyvaus.

Š. m. gegužės 18 d. surengtas pasitarimas su Susisiekimo ministerijos atstovais aptarti jų papildomus pasiūlymus dėl vidaus vandens kelių įrengimo ir priežiūros saugomose teritorijose. Aptarti įgyvendinant Vandens įstatymo priimto poįstatyminio reguliavimo (aplinkosauginių reikalavimų vidaus vandens kelių gilinimui ir valymui) pakeitimai, susitarta dėl problemos sprendimo būdų.

Aplinkos ministerija dar kartą įvertino Vidaus reikalų ministerijos ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pateiktą pastabą „<...STĮ projekto 1 straipsnyje nauja redakcija išdėstyta Saugomų teritorijų įstatyme (toliau – STĮ nauja redakcija) vietoje konkrečių biudžetinių įstaigų – Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos, Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos – siūlytina nurodyti Vyriausybės įgaliotą instituciją.>“ ir siekdama, kad keičiamas teisės aktas būtų suprantamas, aiškus asmenims, kuriems būtų taikomos teisės aktų normos, t. y. „teisės vartotojams“, teikiamame STĮ projekte siūlo įrašyti konkrečias institucijas, įgyvendinančias gyvosios gamtos, kraštovaizdžio, kultūros paveldo apsaugos uždavinius, įskaitant vietoje veikiančias saugomų teritorijų direkcijas. Vienas iš STĮ projekto uždavinių yra susijęs su pasirengimu efektyviai įgyvendinti Europos Sąjungos žaliojo kurso uždavinius, t. y. gamtos apsaugos politiką įgyvendinančių institucijų kompetencijos išplėtimu nuo saugomų teritorijų iki šalies teritorijos. Iki projekto parengimo atlikta Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos ir saugomų teritorijų direkcijų funkcijų analizė, įvertintas pasirengimas ir teisinės kliūtys vykdyti daugiau gamtos apsaugos uždavinių. Manome, kad neįrašius institucijų, kurioms pavedamos naujos funkcijos, STĮ projekte trūktų aiškumo ne tik projekto svarstymo stadijoje, bet ir jo įgyvendinimo metu.

Pažymėtina, kad Viešojo administravimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatytos viešojo administravimo įgaliojimų suteikimo formos, 1 punkto b papunktyje įtvirtinta, kad viešojo administravimo įgaliojimai gali būti suteikti įstatymų įgalios valstybės institucijos priimtu teisės aktu, kai tame teisės akte, vadovaujantis įstatymu, reglamentuojančiu bendrą tam tikros visuomenės gyvenimo srities viešojo administravimo subjektų sudarymo ir veiklos tvarką, nurodomas veikiantis ar numatomas steigti viešojo administravimo subjektas (jo pavadinimas ir teisinė forma), ir šiam subjektui nustatomi konkretūs viešojo administravimo įgaliojimai. Remiantis minėta Viešojo administravimo įstatymo nuostata, subjektas, turintis viešojo administravimo įgaliojimus, galėtų būti įrašytas įstatymo įgyvendinamajame teisės akte, jeigu tokia galimybė įtvirtinta įstatyme, tačiau tokiu atveju ir viešojo administravimo įgaliojimai turėtų būti nurodomi tame pačiame įstatymo įgyvendinamajame teisės akte. Manytina, kad Vidaus reikalų ministerijos ir Vyriausybės



kanceliarijos teisės grupės pastaba prieštarautų Viešojo administravimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies nuostatomis dėl viešojo administravimo įgaliojimų suteikimo.

Projektai 2023 m. gegužės 23 d. ir birželio 6 d. pakartotinai aptarti Vyriausybės tarpinstituciniame pasitarime.

Gegužės 29 d. surengtas pasitarimas su miškų ir žemės savininkų atstovais, aptarti jų pasiūlymai ir pastabos.

Atkreipiame dėmesį, kad Aplinkos ministerija apie rengiamo STĮ projekto tikslus ir kuriamas priemonės jiems pasiekti informavo visuomenę 2022-10-13 surengdama išankstines konsultacijas dėl rengiamo projekto ir sukviisdama socialinius partnerius į socialinių partnerių pasitarimą, apie parengtą įstatymų pakeitimų projektų paketą specialiu laišku (gruodžio 2 d.) socialiniams partneriams pranešta, kad projektai paskelbti teisės aktų projektų IS. Visos pavėluotai pateiktos pastabos buvo įvertintos. Lietuvos žemės ir miškų savininkų asociacijos pateiktoms pastaboms aptarti surengtas pasitarimas su jos atstovais.

Manome, kad Saugomų teritorijų, Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų ir Miškų įstatymų projektų sujungimas neduotų apčiuopiamos pridėtinės vertės, tačiau keltų papildomą riziką neturėti patvirtintų pakeitimų, jeigu dėl atskirų paketo dalių, pvz., Miškų įstatymo pakeitimų, nebūtų susitarta. Tokiu atveju nebūtų patvirtinti svarbūs pakeitimai ir Saugomų teritorijų įstatyme, kurie spęstų su kompensacijomis susijusias teisinės problemas, skatintų privačių saugomų vietovių atsiradimą, mažintų biurokratinio proceso etapų skaičių.

2023 m. birželio 1 d. gautos Registrų cento pastabos įvertintos, aptartos darbo tvarka ir projektas patikslintas. Dėl pirmos pastabos „Įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 4 punktą ir 23 straipsnio 2 dalis nustato apsaugos sutarčių registravimą Nekilnojamojo turto registre. Pažymime, kad tiek šiuo metu galiojanti, tiek nuo 2024 m. sausio 1 d. įsigaliosianti, Nekilnojamojo turto registro įstatymo redakcija nustato ne pačių sutarčių, bet juridinių faktų apie jas registravimą Nekilnojamojo turto registre.“ manome, kad Įstatymo projekte pateiktos formuluotės neprieštarauja Nekilnojamojo turto registro įstatymo 12 straipsniui, nes jame detalizuojami juridiniai faktai ir Saugomų teritorijų įstatyme minimos sutartys atitinka šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalį. Atkreiptinas dėmesys, kad ir kituose įstatymuose ir neseniai priimtame, įsigaliosiančiame nuo 2024-01-01 Žemės įstatyme, numatyta sutarčių registracija.

Į Šveitimo, mokslo ir sporto ministerijos pateiktą redakcinio pobūdžio pastabą atsižvelgta.

Įstatymų projektus parengė Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos politikos grupės (vadovas – Algirdas Klimavičius, tel. 8 686 17 295, el. p. [algirdas.klimavicius@am.lt](mailto:algirdas.klimavicius@am.lt); vyresnysis patarėjas – Džiugas Anuškevičius, tel. 8 695 60 686, el. p. [dziugas.anuskevicius@am.lt](mailto:dziugas.anuskevicius@am.lt)) patarėja Sigutė Ališauskienė (tel. 8 620 17 561, el. p. [sigute.alisauskiene@am.lt](mailto:sigute.alisauskiene@am.lt)) ir vyresnioji patarėja Justina Čunderova (tel. 8 695 43 220, el. p. [justina.cunderova@am.lt](mailto:justina.cunderova@am.lt)).

#### PRIDEDAMA:

1. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 pakeitimo įstatymo projektas, 40 lapų.
2. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 12, 15, 122 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 12<sup>1</sup>, 12<sup>2</sup>, 12<sup>3</sup>, 12<sup>4</sup>, 12<sup>5</sup> straipsniais įstatymo projektas, 6 lapai.
3. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 12, 15, 122 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 12<sup>1</sup>, 12<sup>2</sup>, 12<sup>3</sup>, 12<sup>4</sup>, 12<sup>5</sup> straipsniais įstatymo projekto lyginamasis variantas, 6 lapai.
4. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo I-733 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, 1 lapas.

5. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo I-733 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas, 1 lapas.
6. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo Nr. VIII-498 4 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, 1 lapas.
7. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo Nr. VIII-498 4 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas, 1 lapas.
8. Lietuvos Respublikos laukinių augalų ir grybų įstatymo Nr. VIII-1226 4 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, 1 lapas.
9. Lietuvos Respublikos laukinių augalų ir grybų įstatymo Nr. VIII-1226 4 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas, 1 lapas.
10. Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo Nr. VIII-499 5, 6, 9, 21 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, 2 lapai.
11. Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo Nr. VIII-499 5, 6, 9, 21 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas, 1 lapas.
12. Lietuvos Respublikos augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymo Nr. IX-533 2, 8 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, 1 lapas.
13. Lietuvos Respublikos augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymo Nr. IX-533 2, 8 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas, 1 lapas.
14. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. XII-1869 305 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, 1 lapas.
15. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. XII-1869 305 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas, 1 lapas.
16. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo Nr. I-1120 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, 1 lapas.
17. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo Nr. I-1120 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas, 1 lapas.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektas, 1 lapas.
19. Aiškinamasis raštas, 15 lapų.
20. 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos [92/43/EEB](#) dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos ir Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 pakeitimo įstatymo projekto atitikties lentelė, 39 lapai.
21. 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [2009/147/EB](#) dėl laukinių paukščių apsaugos ir Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 pakeitimo įstatymo projekto atitikties lentelė, 19 lapų.
22. 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos [92/43/EEB](#) dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos ir Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo Nr. VIII-499 5, 6, 9, 21 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto atitikties lentelė, 7 lapai.
23. 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [2009/147/EB](#) dėl laukinių paukščių apsaugos ir Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo Nr. VIII-499 5, 6, 9, 21 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto atitikties lentelė, 9 lapai.
24. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva [2004/35/EB](#) dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) ir Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 pakeitimo įstatymo projekto atitikties lentelė, 8 lapai.

25. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 pakeitimo įstatymo projekto antikorupcinio vertinimo pažyma, 12 lapų.

26. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 Nr. 1, 12, 15, 122 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 12<sup>1</sup>, 12<sup>2</sup>, 12<sup>3</sup>, 12<sup>4</sup>, 12<sup>5</sup> straipsniais įstatymo projekto antikorupcinio vertinimo pažyma, 9 lapai.

27. Derinimo pažyma, 25 lapai.

Aplinkos ministras

Simonas Gentvilas

S. Ališauskienė, mob. 8 620 17 561, el. p. [sigute.alisauskiene@am.lt](mailto:sigute.alisauskiene@am.lt)

J. Čunderova, mob. 8 695 43 220, el. p. [justina.cunderova@am.lt](mailto:justina.cunderova@am.lt)